

NORGES BONDELAG

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO
Norge

Vår saksbehandler
Toril Wikesland

Vår dato
30.01.2019
Deres dato
22.11.2018

Vår referanse
18/00820-4
Deres referanse

Ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken - Invitasjon til å komme med innspill og bidrag

Vi viser til invitasjon fra departementet om å komme med innspill til arbeidet med skriving av ny kulturminnemelding. Norges Bondelag har via våre fylkeslag deltatt på de regionale møtene. Dette for å vise mangfoldet og utfordringene landbruksnæringen står ovenfor.

Norsk landbruk er eier, forvalter og formidler av svært mange kulturminner knyttet til historiske bygninger, kulturlandskapet og kulturmiljø. I 2017 var det registrert 184 000 landbrukseiendommer hvorav 146 000 var med bolighus. Det finnes bort imot en million bygninger på disse eiendommene.

I de årlige jordbruksforhandlingene forhandler landbruket om inntektsmuligheter. En av forutsetningene for å kunne ta ut denne muligheten, er en produktivitetsforbedring hvert år. Landbruket kan vise til en gjennomsnittlig arbeidsproduktivitet på 4 % per år. Dette gir føringer for hvordan bonden utvikler driften på gården. Det betyr også at forvaltning av kulturminner og – arv blir påvirket.

Skal landbruket evne å ta vare på kulturminnene, må det legges til rette for det. Norges Bondelag mener at det kan gjøres ved bruk av:

- Stimulerende økonomiske rammevilkår
- Tilgang til finansieringsmuligheter
- Skape synergi effekt og bedre samhandling på tvers av forvaltningssektorer

Økonomiske rammevilkår

Klimautfordringene med våtere og villere vær krever økt vedlikehold og forbedringer av både landskap og bygninger. Våre medlemmer melder om økt vedlikeholdsetterslep på sine historiske bygninger. Da muligheten for skattefritak for vedlikehold – og restaureringskostnader for boliger på gårdsbruk ble tatt bort, vurderte myndighetene at bortfallet ville bli kompensert gjennom lettelser i boligbeskatningen. Dette har ikke skjedd.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:
Postboks 9354 Grønland
0135 OSLO

Norges Bondelag
Bondelagets Servicekontor AS

Besøksadresse:
Landbrukets Hus,
Hollendergata 5
0190 OSLO

Org.nr.: 939678670
Org.nr.: 985063001 MVA

Telefon:
22 05 45 00

Bankkonto: 8101.05.12891
Bankkonto: 8101.05. 91392

E-postadresse:
bondelaget@bondelaget.no

Internett:
www.bondelaget.no

Vår dato
25.01.2019

Vår referanse
18/00820-4

Skatte- og avgifts tiltak

Det er tidligere anslått ca. 400 fredede våningshus i jordbruket. Eiere av slike boliger får ikke fradrag for skatt eller merverdiavgift for påløpte vedlikeholdskostnader dersom ikke hele eller deler av boligen benyttes i næringsvirksomhet. Til sammenligning brukes merverdiavgiftssystemet aktivt gjennom kompensasjonsordning for å støtte kultur og idrett. Innføring av et inntektsfradrag og en kompensasjonsordning for merverdiavgift som påløper ved vedlikehold av fredede og bevaringsverdige bygninger, er et egnet virkemiddel. Ordningen bør gjelde alle fredede bygninger utenfor næringsvirksomhet og nærmere definerte bevaringsverdige bygninger.

Skatte- og avgiftssystemet kan og bør brukes aktivt for å støtte eiere av fredede og bevaringsverdige boliger som eldre og bevaringsverdige våningshus i jordbruket.

Eiendomsskatt

På tross av oppfordring fra Riksantikvaren til kommunene om å ikke innføre eiendomsskatt på historiske bygninger, er det 117 kommuner som har innført det. I eiendomsskattelova har staten fritak for egne fredede bygninger i kommunene. Dagens skatteløsning innebærer skeivfordeling og oppleves urimelig ved at noen kommuner og noen bygninger (private) blir belastet mens andre ikke.

Eiendomsskatteloven må endres ved at det tas inn et supplement at fredede eiendommer i privat eie ikke skal eiendoms beskattes, med et nytt punkt til paragraf 5, i Eiendomsskattelova.

Kostnader knyttet til pålagte tiltak - arkeologiske utgravinger

Norsk jordbrukslandskap inneholder mange kulturhistoriske verdier, og gårdsbruk er ofte rike på faste kulturminner. Investeringer i jord og bygninger er helt avgjørende for å sikre offentlige krav, god dyrevelferd og skape attraktive arbeidsplasser. Da mat og landbruks produksjon er stedbunden næring, er det få om ingen alternative nye produksjonsarealer eller byggetomter. I disse områdene risikerer gårdbrukerne store ekstra kostnader til arkeologiske utgravinger.

Etter kulturminneloven § 10 er hovedregelen at den som ønsker å sette i verk tiltak som berører automatisk fredete kulturminner, må bære utgiftene til særskilt gransking av disse. Ved mindre private tiltak dekker staten utgiftene (rundskrivene T-2/2007 og T-2/99) Nydyrking under 15 dekar over 5 år er definert som et mindre privat tiltak. Mens utvidelse eller bygging av driftsbygning ikke er omtalt. I et mye omtalt tilfelle i fjor fra Rogaland ble kostnaden til utgravinger anslått til 700.000 kroner for kartleggingen av arealet til en fjøstomt som gårdbrukeren skulle betale. Med næringens lave inntekts- og lønnsomhetsnivå, er det svært begrenset mulighet for å få dekket inn denne type kostnader gjennom markedet, slik tilfellet kan være for andre tiltak som boliger, hytter, næringsbygg, eller golfbaner.

Staten må dekke utgifter til arkeologiske arbeider i landbruksnæringen så lenge formålet ved tiltaket er matproduksjon og nødvendige bygninger i produksjon. Arealgrensen for når nydyrking regnes som "mindre privat tiltak" etter kulturminneloven § 10, må økes vesentlig.

Vår dato
25.01.2019

Vår referanse
18/00820-4

Finansieringsmuligheter

Regionale miljøprogram (RMP) og spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) er midler avsatt i jordbruksoppkjøret som kan brukes til vedlikehold av kulturminner. Samtidig skal de også dekke tiltak for å møte klima – og miljøutfordringer i næringen. Disse midlene dekker ikke behovet verken for klima- og miljøtiltak eller for kulturminnetiltak.

Mulighetene via kulturminnefondet er av vesentlig betydning for å sikre historiske bygninger og til å ivareta kulturminner på gården. I den nyeste politiske plattformen for regjeringen Granavolden – plattformen, står det: *«Regjeringen vil styrke kulturminnefondet slik at flere private eiere kan få tilskudd til å sette i stand verneverdige eiendommer.»*

Kulturminnefondet er en ordning og en mulighet som er av betydning for økonomisk støtte til å sikre kulturminner i landbruksnæringen. Regjeringens satsing må innebære at næringens behov for finansieringsmulighet styrkes.

På tvers av forvaltningssektorer

Aktiv gårdsdrift og produksjon på gården må hele tiden være en forutsetning og ligge til grunn før andre sektors interesser blir hensyntatt. Ordningen Utvalgte kulturlandskap er et samarbeid mellom Riksantikvaren, Klima – og Miljødepartementet og Landbruks – og matdepartementet. Formålet er å sikre verdier knyttet til kulturminner og kulturmiljøer, biologisk mangfold, landskapsskjøtsel og drift. Dette utløser flere virkemidler fra flere sektorer. Ordningen er et eksempel på god synergieffekt på tvers av fagsektorer.

Flere ser at disse områdene kan ha potensiale for ytterlig næringsutvikling. I den nasjonale reiselivsstrategien Meld.St.19 (2016 – 2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig*, fremheves lokal mat og kulturlandskapet som satsingsområder. Utvalgte kulturlandskapsområder brukes som fyrtårn i profileringene, «..her skjer det mye spennende verdiskaping». Fram til nå har ordningen blitt forvaltet på fylkes og nasjonalt nivå med stort engasjement og målrettet arbeid. Med overføring av forvaltningen til kommunene, er det muligheter lokalt. Andre erfaringer tilsier at risikoen for ulik oppfølging, prioritering og samhandling på tvers av sektorer, vil øke.

For norsk matproduksjon og for bøndene er det viktig at videreutvikling innenfor vern skjer via bruk og at virkemidlene i de ulike sektorene må bidra til å sikre mat og landbruksproduksjonsmulighetene hos de aktuelle bøndene.

Kommende kulturminnemelding må legge grunnlag for en politikk som bidrar til å sikre nasjonal matproduksjon basert på norske ressurser i hele landet samtidig som kulturminnene som finnes i næringen, blir tatt vare på for fremtiden.

Med hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Margrete Nøkleby

Toril Wikesland